

МІЖНАРОДНИЙ ТУРИЗМ ЯК ФОРМА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ УКРАЇНИ

У статті розглядається міжнародний туризм як одна із форм зовнішньоекономічних відносин України. Акцентовується увага на проблемах інтеграційних процесів розвитку міжнародного туризму, розкривається його особливість та визначаються перспективи європейської інтеграції України в цій сфері.

В статье рассмотрено международный туризм как форма внешнеэкономических отношений Украины. Акцентировано внимание на проблемах интеграционных процессов развития международного туризма, раскрывается его особенность и определяются перспективы европейской интеграции Украины в этой сфере.

Ключевые слова: международный туризм, интеграционные процессы, европейская интеграция, специализированные свободные туристические зоны, иностранные инвестиции.

Ключові слова: міжнародний туризм, інтеграційні процеси, європейська інтеграція, спеціалізовані вільні туристичні зони, іноземні інвестиції.

Постановка проблеми. Формування оновленої України збіглося в часі з універсальними зв'язками між державами, одним із яких є інтеграція. Інтеграція є досить складним механізмом, ефективне функціонування якого неможливе без узгодження дій усіх його складників. Успішний розвиток інтеграції розглядається і вважається можливим лише за умов постійного вдосконалення інтеграційного механізму, поглиблення процесу співробітництва в різних галузях, у тому числі і в туризмі як одній із перспективних галузей взаємовідносин між країнами світу.

Аналіз останніх досліджень. Питання міжнародного туризму знайшли своє відображення в дослідженнях Горбач Л.М., [1], Плотнікова О.В. [1], Новицького В.Є. [4], Кифяк В.Ф. [2], які зробили спробу розкрити його як одну із форм зовнішньоекономічних відносин України.

Виклад основного матеріалу. Інтеграція в цілому, особливо в туристичній сфері, є велінням часу. Вона охопила всі куточки земної кулі. Найпривабливіший досвід має інтеграція країн Західної Європи, учасники якої віднайшли та випробували ефективні економічні, політичні і правові рішення, застосували нові форми і втілили

новий зміст реформ. Все це є цікавим та актуальним як для міжнародних інтеграційних об'єднань, так і для окремих держав, зокрема й України, що й обумовлює актуальність статті.

Виклад основного матеріалу. Сьогоднішня наявна політична і соціально-економічна нестабільність у країні протидіє розгортанню світогосподарських зв'язків на загальнодержавному рівні та в той же час зумовлює необхідність більш активної зовнішньополітичної діяльності регіонів. І тут важливу роль може відіграти розвиток міжнародного туризму, як спеціалізованих вільних економічних зон [1, с. 29].

Інтенсифікація попиту у сфері туризму на основі зростання обсягу міжнародних економічних, господарчих, наукових та культурних контактів, обумовлених удосконаленням засобів транспорту, зв'язку, розширенням масштабів міжнародної торгівлі, зовнішньоекономічних зв'язків, підвищенням інтернаціоналізації і глобалізації світового господарства, з одного боку, та посилення конкуренції між туристичними організаціями і підприємствами різних країн в умовах посилення монополістичного туристичного бізнесу і формування замкнутих інтеграційних туристичних угруповань (як, наприклад, в межах ЄС), - з другого, обумовили виникнення спеціалізованих вільних туристичних зон (СВТЗ), позитивний досвід яких існує в Іспанії, Гібралтарі, на Кіпрі [2, с. 139].

Перспектива реалізації потенціалу міжнародного туризму в Україні на основі розвитку СВТЗ ґрунтується як на певних передумовах, що склалися на її території, так і на характерних властивостях, притаманних локальним ділянкам економічного простору з преференційним режимом функціонування [3, с. 94].

По-перше, Україна має значні туристичні ресурси (природнокліматичні, культурно-історичні, національно-етнографічні) і можливості для створення ВЕЗ, завдяки яким вона здатна органічно вписатися в міжнародний туризм. Вдале поєднання і взаємодоповнення на території України кліматичних, ландшафтних, бальнеологічних і грязевих природних лікувально-профілактичних факторів посилює ефективність їх впливу та підвищує цінність до рівня міжнародного значення. Безпосередній інтерес міжнародної громадськості до культурно-історичної спадщини України, яка має безсумнівну історичну цінність, посилюється наявністю значної української діаспори. А геополітичні характеристики дозволяють Україні брати участь у міжнародних системах комунікацій, уможлиблює використання цього ресурсу насамперед рекреаційним контингентом туристів, що проживають далеко за її межами.

По-друге, розвиток на території України вільних економічних зон з рекреаційною спеціалізацією дозволить зберегти та зміцнити наявні порівняльні переваги, що підвищують конкурентоспроможність України на світовому ринку туристичних послуг. Це забезпечується заходами організаційного, економічного та правового характеру, призначення яких полягає у забезпеченні наступного:

- стабільність економічного комфорту ВЕЗ незалежно від коливань політичної ситуації в країні;
- гнучкість та високу адаптивність процесу адміністрування;
- податкові, валютні та митні пільги;
- скорочений порядок оформлення в'їзду та тимчасового перебування іноземних громадян.

Використання потенціалу міжнародного туризму на основі функціонування вільних економічних зон, таких як південне узбережжя Криму, грязевого лікувально-оздоровчого відпочинку в районах Одеси, Євпаторії, Феодосії, Сак, Бердянська, Маріуполя і т.д., бальнеологічного лікувально-оздоровчого відпочинку в районі Трускавець, Моршин, Свалява, Східниця, активного гірського відпочинку в районі Верховина, Ворохта, Яремча дозволить розширити зони туризму та більш повно забезпечити попит і розв'язати цілу низку виключно важливих для розвитку туризму в Україні питань [4, с. 151].

Мова йде перш за все про питання розвитку туризму в Україні, головними із яких є:

- залучення іноземних інвестицій для створення внутрішньої пропозиції адекватної зовнішньому попиту на основі приведення матеріально-технічних ресурсів (матеріально-технічна база та інфраструктури) регіону у відповідність з міжнародними нормами обслуговування туристів та ліквідації диспропорції між світовими стандартами і наявним туристичним та матеріально-технічним потенціалом;
- апробацію та прискорену адаптацію міжнародного досвіду щодо найефективніших методи управління, організації праці і виробництва в рекреаційному господарстві з метою підвищення гнучкості та адаптивності туристичної пропозиції регіону до кон'юнктури світового ринку;

Важливе значення для розвитку міжнародного туризму мають туристичні ресурси, в тому числі привабливість історичних та культурних пам'яток. Вони обумовлюють і визначають найважливіші соціоекономічні показники туризму, такі як кількість туристів, географія подорожей, їх сезонний розподіл, тривалість перебування

та інше. Тому державна і комерційна робота в галузі туризму повинна будуватись на всеохоплюючому обліку туристичних ресурсів як у цілому по країні, так і по окремих регіонах [5, с. 30].

Туристичні ресурси можна поділити на три групи:

1. Об'єкти, які представляють історичне та культурне минуле країни: музеї, пам'ятники, пам'ятні місця, зв'язані з подіями другої світової та Великої Вітчизняної війни, життям і діяльністю видатних представників науки, техніки, культури, а також унікальні архітектурні та етнографічні об'єкти.

2. Об'єкти, які демонструють здобутки України в розвитку промисловості, будівництві, сільському господарстві, науці і культурі, народній освіті, медицині, спорті.

3. Природні ресурси: унікальні явища природи, печери, водоспади, скали, гори, заповідники, річки, моря, кліматичні та бальнеологічні курорти.

Більшість регіонів України мають туристичні ресурси, які відносяться до всіх трьох груп, що дає можливість виходу на туристичний ринок з привабливими туристичними пропозиціями. Визначальним у розвитку міжнародного туризму є засоби активного формування попиту на туристичні послуги. В умовах індустріального розвитку туристичних послуг вивчення попиту стає необхідною ланкою ефективного функціонування індустрії туризму, оскільки туристичні послуги неможливо складувати і зберігати подібно товарам, вони споживаються разом з виробництвом.

На розвиток туризму в Україні значно впливає ступінь розвитку і формування залізничного, автомобільного, морського та річкового транспорту. Важливу складову частину міжнародного туризму складає система організації поїздок громадян України за кордон. В 2008 р. кількість туристів направлених за кордон становила 402,6 тис. осіб, що більше, ніж у 2007 р. Громадяни України під час поїздок знайомляться з передовими прогресивними методами роботи, які потім можуть упровадити в себе на виробництві, через бізнес-тури вирішують торгово-комерційні питання, швидко реагують на попит тих чи інших товарів народного споживання, які по іншим причинам перестають вироблятися в Україні [5, с. 34].

Отже, виїзний туризм, як невід'ємна частина міжнародного туризму, тісно пов'язаний з економікою України, сприяє її піднесенню та розвитку, зміцнює здоров'я і розширює кругозір громадян України, сприяє нагромадженню валютних заощаджень у населення країни, які з часом потрапляють у державний бюджет.

На практиці існує єдина матеріально-технічна база, призначена для обслуговування як внутрішніх, так і іноземних туристів. При будівництві туристичних об'єктів, як правило, не можна розраховувати тільки на іноземних туристів хоча б тому, що іноземний туризм дуже відчутний до всяких ускладнень як усередині країни, так і в міжнародних відносинах.

Внутрішній туризм в умовах уповільненого росту іноземного туризму служить свого роду амортизатором для туристичної економіки, даючи можливість послабити негативну дію, яка відбувається внаслідок простою матеріальної бази туризму. Отже райони, які в силу своєрідності природних умов, наявності історичних пам'яток, культурних цінностей чи яких-небудь інших причин (наприклад, у результаті організації міжнародних виставок, конференцій і т.д.) здатні залучити значні маси людей, готових провести тут деякий час і потратити частку своїх заощаджень, виступають як носії своєрідного ресурсу - ресурсу індустрії туризму.

Висновок. Узагальнюючи вищевикладене, важливо наголосити на тому, що головним макроекономічним показником експортної орієнтації регіонів у туристичному обміні є стан балансу туристичних витрат і надходжень. В цьому контексті слід враховувати потенціальні можливості та переваги в'їзного туризму. Зокрема він є ефективним джерелом валютних надходжень, сприяє активізації платіжного балансу і прискоренню інвестиційного процесу практично в усіх галузях регіональної та національної економіки, розвитку відсталих регіонів, здійсненню реструктуризації виробництва та сфери послуг, позитивно впливає на формування ринку праці.

Література

1. Горбач Л.М., Плотніков О.В. Міжнародні економічні відносини. – К., 2007. – 173с.
2. Кифяк В.Ф. Організація туристичної діяльності в Україні. – Чернівці, 2008. – 267с.
3. Мацола В. Рекреаційно-оздоровчо-туристичний комплекс (питання теорії, методології, практики). – Львів, 2008. – 179с.
4. Новицький В.Є. Міжнародна економічна діяльність України. Підручник. – К.: КНЕУ, 2003. – 168с.
5. Цехмістрова Г.С. Вища освіта і Болонський процес. Навчальний посібник. – К., 2007. – 325с.